

Створення нового Вищого суду з питань інтелектуальної власності поставило нові питання перед українським законодавцем, вітчизняною практикою та наукою, до яких належать проблемні аспекти назви суду, розмежування компетенції судів, територіальна й інстанційна будова суду з питань інтелектуальної власності, професійна підготовка суддів зазначеного органу та багато інших. З урахуванням позитивного міжнародного досвіду впровадження в

судову систему інституту захисту прав інтелектуальної власності є досить прогресивним кроком, обґрунтованим і доцільним. Діяльність такого спеціалізованого інституту в системі судової влади (у разі його вдосконалення) дозволить максимально професійно й ефективно здійснювати захист прав інтелектуальної власності за умови вдосконалення правового статусу суддів, процедури їх підготовки та добору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 28. – Ст. 532.
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 31. – Ст. 545.
4. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності : Указ Президента України від 29.09.2017 р. № 299/2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/299/2017>.
5. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про оголошення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів Вищого суду з питань інтелектуальної власності № 98/зп-17 від 30.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vkksu.gov.ua/userfiles/vkksu_rishennya_konkurs_vsiv.pdf.
6. Неклеса Ю. Процесуальні особливості розгляду судами справ про захист авторських і суміжних прав / Ю. Неклеса // Порівняльно-аналітичне право. – № 4. – 2015. – С. 132–135.
7. Олєфіренко Н. Адміністративно-правовий статус адміністративного суду в Україні / Н. Олєфіренко // Слово Національної школи суддів України. – № 3. – 2013. – С. 152–155.
8. Жаров В. Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і суміжних прав. Захист права промислової власності : [навчальний посібник] / В. Жаров. – К. : ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності», 2003. – 64 с.
9. Канарик Ю. Актуальні питання створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності / Ю. Канарик, В. Петлюк // Юридичний науковий електронний журнал. – № 5. – 2017. – С. 67–69.
10. Тарасенко Х. Створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Верховна Рада України прийняла новий Закон «Про судоустрій і статус суддів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yurholding.com/news/83-stvorennya-vischogo-sudu-z-pitan-ntelektualnoyi-vlasnosti-verhovna-rada-ukrayini-priynyal-noviy-zakon-ukrayini-pro-sudousty-status-suddv.html>.
11. Коваль І. Щодо правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності / І. Коваль // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2016. – № 5. – С. 39–44.

УДК 343.35:343.85:061.1(477)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

ORGANIZATIONAL AND LEGAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF NATIONAL AGENCY ON THE PREVENTION OF CORRUPTION

Куліш А.М.,
д.ю.н., професор,
заслужений юрист України, директор
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

Дудко А.С.,
магістрант
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету

Статус нашої держави як однієї з найбільш корумпованих у світі щорічно загострює питання протидії корупції. Державна антикорупційна політика, система антикорупційних органів, правових засад організації їх діяльності потребує подальшого вдосконалення та розвитку для ефективного забезпечення виконання ними основної функції – протидії корупції. Особливо детального аналізу потребують організаційно-правові засади діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом, оскільки від його ефективної діяльності загалом залежить державна антикорупційна політика.

Ключові слова: Національне агентство з питань запобігання корупції, корупція, громадський контроль, фінансовий контроль.

Статус нашего государства как одного из наиболее коррумпированных в мире ежегодно обостряет вопрос противодействия коррупции. Государственная антикоррупционная политика, система антикоррупционных органов, правовых основ организации их деятельности требует дальнейшего совершенствования и развития для эффективного обеспечения выполнения ими основной функции – противодействия коррупции. Особенно детального анализа требуют организационно-правовые основы деятельности Национального агентства по вопросам предотвращения коррупции как центрального органа исполнительной власти со специальным статусом, поскольку от его эффективной деятельности в целом зависит государственная антикоррупционная политика.

Ключевые слова: Национальное агентство по предупреждению коррупции, коррупция, общественный контроль, финансовый контроль.

The leading position of our state, as one of the most corrupt in the world, annually exacerbates the issue of counteracting corruption. The state anti-corruption policy, the system of anti-corruption bodies, and the organizational and legal principles of organizing their activities require further improvement and development for the effective enforcement of their main function - the fight against corruption. Particularly detailed analysis needs organizational and legal principles of the National Agency for the Prevention of Corruption as a central executive body with a special status, since state anti-corruption policy depends on its effective activity in general.

The issue of overcoming corruption in the state is one of the priorities for Ukraine. The international commitments taken by Ukraine further exacerbate the need to overcome corruption in the state. Corruption is so rooted in Ukrainian society that today it exists not only in the system of state authorities, but also penetrates into the private legal sector of social relations, in the sphere of economy and economy. It is through the effective organization of anti-corruption bodies that a high level of counteraction to corruption can be achieved. The organizational and legal aspects of ensuring the activity and functioning of the National Agency for the Prevention of Corruption are, first and foremost, the mechanism for the establishment and operation of the said body, the procedure for the election of officials and officers, the form of implementation of activities and the form of implementation of activities, provided by the current legislation.

Key words: National Agency for the Prevention of Corruption, corruption, public control, financial control.

Корупція є однією з найбільш обговорюваних і досліджуваних проблем у суспільно-гуманітарних науках, особливо в правовій науці. Як би не було сформовано законодавчу базу нашої держави, сукупність проведених антикорупційних реформ не призводить до бажаного результату, корупція продовжує своє існування в українському суспільстві, ще більше проникаючи в усі аспекти життя людини, навіть у приватну економічну сферу та господарську сферу діяльності. Корупція є «хворобою» суспільства, що становить загрозу демократії, національній безпеці; є перешкодою становленню громадянського суспільства та соціальному прогресу; порушує принцип законності та верховенства права; є антиморальним і протиправним злочинним явищем. Щорічні збитки, яких завдає корупція економіці нашої держави, здійснюють свій руйнівний вплив на соціальне й економічне становище населення. Нині організаційно-правові аспекти функціонування Національного агентства з питань запобігання корупції ще не досліджені на належному науково-теоретичному рівні, адже цей орган є відносно новим у системі антикорупційних органів нашої держави. Науковцями були здійснені поодинокі дослідження правового статусу зазначеного органу, але питання організаційно-правових аспектів є дещо глибшим і охоплює більш широке коло відносин. Важливість розгляду зазначеної проблеми полягає в тому, що від ефективної організації та правового забезпечення функціонування органу залежить ефективність результату його діяльності.

Постановою № 118 від 18.03.2015 р. Кабінет Міністрів України утворив центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України, – Національне агентство з питань запобігання корупції [1], основним завданням якого, відповідно до Закону «Про запобігання корупції» № 1700-VII [2], є забезпечення формування та реалізації державної антикорупційної політики. Постановою Кабінету Міністрів України № 442 від 10.09.2014 р. «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» визначено схему спрямування й координації діяльності центральних органів виконавчої влади Кабінетом Міністрів України через відповідних Міністрів і наголошено на тому, що Національне агентство з питань запобігання корупції спрямовується й координується у своїй діяльності безпосередньо Кабінетом Міністрів [3].

Аналіз указаного Закону № 1700-VII дозволяє охарактеризувати структуру Національного агентства, до складу якого входить п'ять членів, які призначаються на посаду Кабінетом Міністрів України строком на чотири роки за результатами відповідного конкурсу. За своїм статусом члени Національного агентства є державними службовцями й не можуть обіймати зазначену посаду більш ніж два строки поспіль. Голова Національного агентства обирається з-поміж членів агентства, але його строк повноважень – лише два роки. Організаційною формою роботи агентства є засідання, які проводяться не рідше одного разу на тиждень. Результатом такої роботи є прийняття відповідних рішень, які приймаються більшістю голосів від загального складу. Регламент Національного агент-

ства, а також розподіл функціональних обов'язків між заступником Голови та членами Національного агентства за відповідними напрямками щодо виконання покладених на агентство функцій затверджуються рішенням Національного агентства. Організаційне, інформаційно-довідкове й інше забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат. Рішенням Кабінету Міністрів України за поданням Національного агентства можуть створюватися територіальні органи Національного агентства, територія діяльності яких може не збігатися з адміністративно-територіальним поділом.

Порядок формування Національного агентства з питань запобігання корупції є важливим організаційно-правовим аспектом забезпечення діяльності та функціонування зазначеного органу. Законом визначено склад конкурсної комісії, яка обирає кандидатів для подання Прем'єр-міністром до призначення Кабінетом Міністрів на посади членів Національного агентства. Так, склад комісії представлений такими особами: особа, визначена Верховною Радою України за поданням комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання боротьби з організованою злочинністю й корупцією; особа, визначена Президентом України; особа, визначена Кабінетом Міністрів України; керівник спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань державної служби; чотири особи, запропоновані громадськими об'єднаннями, що мають досвід роботи у сфері запобігання корупції, які відбираються в порядку, визначеному Положенням про конкурс. На нашу думку, у цій процедурі абсолютно не дотримано принципу стримувань і противаг, адже не всі гілки влади представлені в механізмі формування комісії (лише законодавча й виконавча). Великим досягненням є представництво громадськості. Ми вважаємо, що інститут громадськості повинен брати участь у подібних комісіях, оскільки громадський контроль за дотриманням процедур добору кандидатів на державну службу, тим більше в органи протидії корупції, є одним із найяскравіших показників демократичності правової держави й інституту громадянського суспільства.

Одним із організаційно-правових аспектів забезпечення діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції є об'єктивність і неупередженість членів агентства. В.І. Цимбалюк і В.Б. Пасічник зазначають, що ця неупередженість і об'єктивність забезпечується такими способами:

- особливим порядком створення цих органів (конкурсна комісія при організації Національного агентства з питань протидії корупції);
- порядком обрання Голови Національного агентства, конкурсним порядком відбору інших членів агентства;
- особливим порядком їх функціонування (заборона незаконного втручання в їхню діяльність);
- існуванням громадського контролю за Національним агентством із питань протидії корупції (функціонування Громадської ради);
- законним визначенням засобів захисту працівників цього органу;

– заборонаю існування політичних партій у Національному агентстві з питань протидії корупції;

– прозорістю діяльності;

– особливим порядком фінансування та матеріально-технічного оснащення [4, с. 148]. Ці способи передбачені й Законом «Про запобігання корупції». На нашу думку, така сукупність заходів є досить виправданою, оскільки кожен із зазначених засобів є важливим елементом організації діяльності Національного агентства, його ефективного функціонування, а також захисту його працівників, службовців від незаконних посягань, втручань у їхню діяльність.

Окрім того, що Національне агентство з питань запобігання корупції має своїм завданням забезпечення антикорупційної політики держави, агентство здійснює й внутрішньовідомчу протидію корупції. Із цією метою в Національному агентстві з питань запобігання корупції прийнято Антикорупційну програму на 2017 р. і затверджено її відповідним наказом № 41/17 від 01.03.2017 р. [5]. До основних заходів реалізації відомчої антикорупційної політики згідно з Програмою належать такі: поточний моніторинг і координація виконання Антикорупційної стратегії на 2015–2017 рр.; координація та надання методичної допомоги щодо виявлення корупційних ризиків у діяльності органів влади й реалізації ними заходів щодо їх усунення, зокрема підготовки та виконання антикорупційних програм; надання роз'яснень, методичної та консультативної допомоги з питань застосування актів законодавства, з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, і порівнянних до них осіб; моніторинг і контроль за виконанням відповідних актів; інформування громадськості про здійснювані Національним агентством заходи щодо запобігання корупції [5].

Важливу роль серед організаційно-правових аспектів функціонування Національного агентства з питань запобігання корупції відіграють його права й обов'язки. Так, відповідно до ст. 12 Закону України «Про запобігання корупції» № 1700-VII Національне агентство наділене такими правами:

– одержувати інформацію, мати прямий доступ до інформаційних баз даних державних органів для виконання покладених на нього завдань;

– створювати комісії та робочі групи, організувати конференції, семінари й наради з питань запобігання й протидії корупції; приймати з питань, що належать до його компетенції, обов'язкові для виконання нормативно-правові акти;

– отримувати заяви фізичних і юридичних осіб про порушення вимог Закону, проводити за власною ініціативою перевірку можливих фактів порушення;

– проводити перевірки організації роботи із запобігання й виявлення корупції, зокрема щодо підготовки та виконання антикорупційних програм, ініціювати проведення службового розслідування, ужиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, надсилати до інших спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції матеріали, що свідчать про факти таких правопорушень;

– вносити приписи про порушення вимог законодавства щодо етичної поведінки, запобігання та врегулюван-

ня конфлікту інтересів, інших вимог і обмежень, передбачених Законом № 1700-VII;

– отримувати від осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, письмові пояснення з приводу обставин, що можуть свідчити про порушення правил етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог і обмежень, передбачених цим Законом, щодо достовірності відомостей, зазначених у деклараціях осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

– звертатися до суду із позовами (заявами) щодо визнання незаконними нормативно-правових актів, індивідуальних рішень, виданих (прийнятих) із порушенням установлених цим Законом вимог і обмежень, визнання недійсними правочинів, укладених унаслідок учинення корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення [2]. Також Законом передбачено й інші повноваження.

І.В. Галашан слушно зауважує таке: «Незважаючи на те, що Національне агентство є контролюючим органом, за його діяльністю також здійснюється контроль» [6, с. 122]. Механізм контролю, на нашу думку, є дуже важливим складником у системі організації діяльності будь-якого органу, оскільки саме контроль забезпечує більш високий рівень дотримання законності та правопорядку. Закон «Про запобігання корупції» передбачає фінансовий і громадський контроль за діяльністю Національного агентства з питань запобігання корупції. Фінансовий контроль передбачає повноваження Рахункової палати здійснювати контроль за витрачанням Національним агентством коштів шляхом проведення аудиту один раз на два роки. Щодо громадського контролю, то його забезпечує Громадська рада при Національному агентстві з питань запобігання корупції, яка утворюється та формується Кабінетом Міністрів України. До складу Громадської ради входять п'ятнадцять осіб, які пройшли відповідний конкурсний відбір. Основними повноваженнями Громадської ради, що дають їй можливість здійснювати контроль за діяльністю Національного агентства, є заслуховування інформації про діяльність, виконання планів і завдань Національного агентства, затвердження щорічних звітів про діяльність агентства та в разі затвердження оприлюднення їх на своєму офіційному веб-сайті, надання висновків за результатами експертизи проектів актів, що приймаються Національним агентством, делегування для участі в засіданнях Національного агентства свого представника з правом дорадчого голосу.

Таким чином, на основі проведеного нами аналізу ми дійшли **висновку**, що організаційно-правові аспекти діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції – це передбачений чинним законодавством порядок формування й організації діяльності зазначеного центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом. Законом визначено механізм формування органу, правові й організаційні форми його діяльності, принципи діяльності; визначено правовий статус Національного агентства, що й створює загальну систему правового забезпечення діяльності цього органу; передбачено систему контролю за діяльністю цього органу, механізм притягнення до відповідальності його службових і посадових осіб. Нами з'ясовано, що завдяки ефективній системі належної організації діяльності антикорупційних органів, чіткому механізму їх взаємодії можливе досягнення ефективного рівня подолання корупції в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про утворення Національного агентства з питань запобігання корупції : постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 р. № 118 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/118-2015-%D0%BF/>.
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/paran42#n42>.
3. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF/paran38#n38>.

4. Цимбалюк В.І. Роль Національного антикорупційного бюро та Національного агентства з питань запобігання корупції в забезпеченні законності у сфері охорони здоров'я / В.І. Цимбалюк, В.Б. Пасічник // Юридичний науковий електронний журнал. – № 1. – 2015. – С. 146–148.

5. Про затвердження Антикорупційної програми в Національному агентстві з питань запобігання корупції на 2017 рік : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 01.03.2017 р. № 41/17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/NAKAZ41_17.pdf.

6. Галашан І.В. Правовий статус Національного агентства з питань запобігання корупції в Україні / І.В. Галашан // Юридичний науковий електронний журнал. – № 2. – 2017. – С. 120–122.

УДК 658.15:334

БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ: НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

BUDGET PROCESS ON THE LOCAL LEVEL: STEERING LINES

Іванський А.Й.,
д.ю.н., професор,
заслужений юрист України,
професор кафедри адміністративного та фінансового права
Національний університет «Одеська юридична академія»,
заступник директора

Департамент комунальної власності Одеської міської ради

Стаття присвячена висвітленню напрямків удосконалення бюджетного процесу на місцевому рівні. Визначено сутність концепції «бюджету участі» та можливість її втілення в Україні, виокремлено способи залучення мешканців територіальної громади до бюджетного процесу. Проаналізовано способи поліпшення взаємодії органів місцевого самоврядування з місцевими державними адміністраціями в рамках бюджетного процесу. Запропоновано ряд змін до існуючого механізму бюджетного процесу на місцевому рівні, серед яких впровадження нового учасника – рахункової палати – для постійного контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Ключові слова: бюджетний процес, місцевий рівень, удосконалення, бюджет участі, взаємодія.

Статья посвящена освещению направлений совершенствования бюджетного процесса на местном уровне. Определена сущность концепции «бюджета участия» и возможность ее воплощения в Украине, выделены способы привлечения жителей территориальной общины к бюджетному процессу. Проанализированы способы улучшения взаимодействия органов местного самоуправления с местными государственными администрациями в рамках бюджетного процесса. Предложен ряд изменений в существующий механизм бюджетного процесса на местном уровне, среди которых внедрение нового участника – счетной палаты – для постоянного контроля за соблюдением бюджетного законодательства.

Ключевые слова: бюджетный процесс, местный уровень, совершенствование, бюджет участия, взаимодействие.

The article is devoted to coverage of the directions of improvement the budget process at the local level. Were defined the concept of «participation budget» and the possibility of its implementation in Ukraine, also were determined the ways of attracting the inhabitants of the territorial community to the budget process are highlighted.

The study allows focusing on international trends in the budget process and changing the principles of its implementation. The author proposes the following directions of improvement of the budget process at the local level:

the implementation of the concept of the «budget of participation» through an exclusively formalized procedure for involving the public in the budget process and giving legal value to decisions made by the representatives of the respective territorial community. At the same time, it is necessary to take into account the specifics of a specific territorial community, which will be expressed in the authority of the relevant local self-government bodies to independently determine the subjects of the management in the budget process, which will be submitted to the public for consideration and how to involve it in general;

implementation of mechanisms of public control over the budget process, such as: creating and participating panels representing local communities in a select number of characters in the drafting of the budget, the examination of the implementation of budgetary powers of local governance, anti-corruption public examination decisions are made during the budget process, provision of electronic participation of citizens in the discussion of the draft budget;

introduction a new participant in the budget process at the local level – the Accounts Chamber for constant monitoring of compliance with budget legislation;

introduction the practice and forms of a more detailed report of budget funds for each program and project that was financed in the previous fiscal year;

use the practice of establishing electronic cooperation between local governments and local state administrations during the budget process through the creation of joint information bases accessible to all entities with budget powers.

Key words: budget process, local level, improvement, participation budget, interaction.

Бюджетний процес в Україні пов'язаний виключно з владним суб'єктним складом, який при реалізації бюджетних повноважень повинен переслідувати публічний інтерес. При цьому органи місцевого самоврядування повинні забезпечити врахування інтересів усіх жителів територіальної громади та реалізувати свої повноваження в бюджетній сфері таким чином, щоб це призвело до покращення фінансового стану відповідної територіальної громади. На практиці участь громадськості у бюджетному процесі зведено до мінімуму. Необхідно враховувати те, що регіональне управління та правове становище

територіальної громади зазнало якісних змін у зв'язку із зміною суб'єктного складу органів місцевого самоврядування (врегульовано Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [1] і Законом України «Про співробітництво територіальних громад» [2]) та розширенням їх компетенції, що опосередковано реформами децентралізації. За таких умов ідеї реалізації права на місцеве самоврядування, розвитку громадянського суспільства, активізації участі територіальної громади в місцевому управлінні необхідно відобразити в бюджетному процесі.